

Valtion liikuntaneuvoston lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaavoitus- ja rakentamislaki

Valtion liikuntaneuvosto nostaa esiin lausunnossaan:

Väestön liian vähäinen fyysinen aktiivisuus on yksi suomalaisen yhteiskunnan merkittävimmistä kansanterveydellisistä ja -taloudellisista ongelmista, jonka ratkaisemiseen tarvitaan mukaan myös kaavoitus- ja rakentamispolitiikka. Kaavoitus- ja rakentamislain luonnoksessa ei tunnisteta riittämättömän fyysisen aktiivisuuden yhteiskunnallista haastetta eikä kaavoituksen ja rakentamisen vaikutuksia väestön fyysiseen aktiivisuuteen. Valtion liikuntaneuvosto esittää seuraavia muutoksia luonnokseen hallituksen esitykseksi kaavoitus- ja rakentamislaki:

- 1) Lisätään tavoitteeksi fyysisen aktiivisuuden edistäminen
- 2) Lisätään fyysisen aktiivisuuden vaikutusten arviointi eri tasojen kaavoitusprosesseihin
- 3) Edistetään fyysistä aktiivisuutta tukevaa yhdyskuntarakennetta
- 4) Korostetaan liikunta- ja lähiliikuntapaikkojen, leikkipaikkojen, liikuntareittien, luontoaluiden ja vesille pääsyn tärkeyttä, määrää ja saavutettavuutta
- 5) Korostetaan yhdyskuntarakenteen esteettömyyttä ja saavutettavuutta

Tausta

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi kaavoitus- ja rakentamislaki. Uudella kaavoitus- ja rakentamislakilla on tarkoitus korvata voimassa oleva maankäyttö- ja rakennuslaki. Esityksen päätavoitteita ovat hallitusohjelman mukaisesti hiilineutraali yhteiskunta, luonnon monimuotoisuuden vahvistaminen sekä rakentamisen laadun parantaminen ja digitalisaation edistäminen. Lisäksi tavoitteena on muun muassa edistää kaavaprosessin sujuvuutta, vahvistaa kuntien maapolitiikkaa, parantaa ihmisten osallistumismahdollisuuksia, edistää rakentamisen luvissa ja ilmoituksissa yhden luukun periaatetta ja sähköistä asiointia.

Väestö liikkuu terveytensä kannalta riittämättömästi

Lapsista ja nuorista sekä aikuisista vain noin kolmannes ja ikäihmisistä muutama prosentti liikkuu terveytensä kannalta riittävästi¹. Tutkimuksista on saatu viitteitä, että koronapandemiaan liittyvät rajoitustoimet ovat vähentäneet osan väestöstä liikkumista entisestään². Väestön liian vähäisen liikunnan yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla arviolta yli kolme miljardia euroa³.

Huolta herättää myös väestön terveys ja toimintakyky, jotka kehittyivät vuosikymmenen ajan myönteisesti, mutta myönteinen kehitys tyrehtyi 2010-luvulla Suomessa. 2010-luvulla muun muassa lihavuus ja mielenterveysongelmat ovat yleistyneet, koettu työkyky heikentynyt ja iäkkäiden toimintakyky ei ole enää parantunut.⁴ Nykyisin esimerkiksi noin 10 % väestöstä sairastaa tyyppin 2 diabetesta, josta merkittävä osa olisi ehkäistävissä elintapamuutoksilla, kuten runsaammalla fyysisellä aktiivisuudella.

Väestön fyysisen aktiivisuus on vähentynyt kokonaisuudessaan Suomessa viime vuosikymmeninä. Vaikka liikunta vapaa-ajan harrastuksena on kasvattanut suosiotaan, väestön arkiaktiivisuus on laskenut. Ihminen voikin olla 2010-luvulla yhtä aikaa urheilullinen ja liikunnallinen, mutta fyysisesti passiivinen. Nyky-yhteiskunnan elämäntavat ja elinympäristö eivät kannusta riittävästi fyysiseen aktiivisuuteen. **Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman tavoitteena on liikunnallisen kokonaisaktiivisuuden nostaminen kaikissa ikäryhmissä.** Tavoitteeseen liittyy tarve saada kaikki hallinnonalat mukaan edistämään fyysisesti aktiivista elämäntapaa. **Hallitusohjelman tavoitteena on myös parantaa ulkoilun ja arkiliikkumisen edellytyksiä.**

Tähän sisältyy tavoite lisätä lasten, iäkkäiden ja erityisryhmien liikkumisen kannalta keskeisiä arjen lähiympäristöjä, kuten puistoja ja viheralueita.

Keskeinen fyysisen aktiivisuuden mahdollistaja on arjen elinympäristö. Väestön suosituimpia fyysisen aktiivisuuden paikkoja ovat kävely- ja pyörätiet sekä puistot ja erilaiset ulkoilureitit- ja alueet⁵. Suurin osa lapsista ulkoilee päivittäin, ja tärkeimpiä ulkoilu ympäristöjä ovat lähimetsät, leikkipuistot ja pihat. Nuorten tärkeimpiä ulkoilu ympäristöjä ovat kävely- ja pyöräreitit, kadut ja lähimetsät.⁶ Koronapandemian aikana ulkoilu ja luonnossa liikkuminen ovat nousseet yhä merkittävimmäksi liikkumisen muodoksi⁷.

Yksilöiden on haasteellista lisätä fyysistä aktiivisuuttaan, jos elinympäristö ei tue sitä. Parhaimmillaan elinympäristö kannustaa ja ”tuuppaa” ihmisiä valitsemaan fyysisesti aktiivisen elämäntavan. **Rakennettu ympäristö uusiutuu hitaasti ja tänään tehtävillä päätöksillä on kymmenien, jopa satojen vuosien vaikutukset muun muassa ihmisten fyysisen aktiivisuuden mahdollisuuksiin.** Kaavoituksen ja rakentamisen ohjauksessa on erittäin tärkeää huomioida yhä paremmin fyysistä aktiivisuutta tukevan elinympäristön kehittäminen.

1) Lisätään tavoitteeksi fyysisen aktiivisuuden edistäminen

Valtion liikuntaneuvosto nostaa esille, että kaavoitus- ja rakentamislain luonnoksessa **ei tunnisteta riittävästi fyysisen aktiivisuuden yhteiskunnallista haastetta sekä kaavoituksen ja rakentamisen vaikutuksia väestön fyysiseen aktiivisuuteen.** Väestön liian vähäinen fyysinen aktiivisuus tulee tunnistaa **yhteiskunnallisena taustatekijänä ja tavoitteena kaavoitus- ja rakennuslaissa.** Valtion liikuntaneuvosto esittää seuraavia lisäyksiä lakiehdotuksen teksteihin (lisäykset lihavoituna):

- *Sivu 1: Uudella kaavoitus- ja rakentamislilla parannettaisiin sääntelyn vaikuttavuutta erityisesti ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi, kiertotalouden edistämiseksi, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi sekä alueidenkäytön ja rakentamisen päätösten ja tietosisällön valtakunnallisen digitaalisuuden mahdollistamiseksi **sekä edistettäisiin väestön edellytyksiä fyysisesti aktiiviseen elämäntapaan.***
- *Sivu 9: Toimintaympäristössä on tapahtunut merkittäviä muutoksia maankäyttö- ja rakennuslain voimassa olon aikana ja myös näköpiirissä oleva kehitys haastaa uusiin toimiin. Tällaisia ilmiöitä ovat mm. ilmasto- ja energiakysymykset, aluerakenteen erilaistuminen, kaupungistuminen, liikkumisen murros, **väestön fyysisen aktiivisuuden vähentyminen**, digitalisaatio ja muutokset hallintorakenteissa.*
- *Sivu 13: Maankäyttö- ja rakennuslain voimaantulon jälkeen vahvistuneita tai uusia toimintaympäristön alueidenkäyttöön vaikuttavia muutoksia ja ilmiöitä ovat muun muassa ilmastonmuutos, aluerakenteen erilaistuminen, muutokset väestön ikärakenteessa, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen, liikkumisen ja liikenteen murros, **väestön fyysisen aktiivisuuden vähentyminen** sekä digitalisaatio.*
- *Sivu 14: Edellytysten luominen kävelylle ja pyöräilylle on tärkeää osana vähähiilistä liikkumista, joukkoliikenteen käytön kasvattamista ja, **fyysisen aktiivisuuden ja kansanterveyden edistämistä.***
- *Sivu 96: Keskeisiä maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksen asettamispäätöksessä mainittuja toimintaympäristön muutoksia ja tulevaisuuden haasteita ovat muun muassa ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen, aluerakenteen erilaistuminen, muutokset väestön ikärakenteessa, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen, liikkumisen ja liikenteen murros, **väestön fyysisen aktiivisuuden vähentyminen** sekä digitalisaatio.*

2) Lisätään fyysisen aktiivisuuden vaikutusten arviointi eri tasojen kaavoitusprosesseihin

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman yhtenä keskeisenä tavoitteena on hyvinvoinnin edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. **Yhtenä keinona tavoitteeseen pääsemiseksi hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite päätösten hyvinvointi- ja terveysvaikutusten kattavasta arvioinnista.**

Kaavoituksella ja rakentamisella voidaan vaikuttaa merkittävästi väestön mahdollisuuksiin elää fyysisesti aktiivista elämää. **Toistaiseksi kaavoituksessa ja rakentamisessa ei ole ollut systemaattisesti mukana arviointia toimenpiteen tai päätöksen vaikutuksesta ihmisten fyysiseen aktiivisuuteen.**⁸ Kaavoituksen ja rakentamisen vaikutukset fyysiseen aktiivisuuteen liittyvät muun muassa seuraaviin teemoihin:

- Eri toimintojen ja palveluiden (varhaiskasvatus-, koulutus-, sosiaali- ja terveyspalvelut, työpajat, kaupalliset palvelut ja vapaa-ajan toiminnot) sijoittuminen yhdyskuntarakenteessa: Tukeeko arjen toimintojen sijoittuminen mahdollisuuksia kulkea eri matkoja fyysisesti aktiivisilla kulkumuodoilla?
- Kävely- ja pyörätieverkoston saavutettavuus, jatkuvuus ja turvallisuus: Pääseekö eri arjen palveluihin ja toimintoihin kulkemaan nopeasti ja turvallisesti kävellen ja pyörällä?
- Arkiympäristöjen (asuinrakennukset, päiväkodit, koulut, senioritalot, palvelutalot jne.) pihapiirit ja lähiympäristöt: Tukeeko arkiympäristö ihmisten fyysistä aktiivisuutta?
- Viheralueiden, ulkoilu- ja kuntoilureittien, lähiliikuntapaikkojen sekä liikuntapaikkojen sijainti: Ovatko keskeiset liikkumisen olosuhteet helposti saavutettavissa ihmisten kotoa käsin?
- Rakennetun ympäristön ja elinympäristön esteettömyys ja saavutettavuus: Onko rakennettu ympäristö ja elinympäristö esteetöntä ja saavutettavaa?

Valtion liikuntaneuvosto esittää kaavoitus- ja rakennuslakipaketin teksteihin seuraavia lisäyksiä fyysisen aktiivisuuden arvioinnin huomioimiseksi kaavoitusprosesseissa (lisäykset lihavoituna):

- *Sivu 1: Kaavoituksessa tulisi edelleen arvioida kaavan merkittävät vaikutukset. Vaikutusten arvioinnissa ilmaston sekä ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen kohdistuvat vaikutukset olisivat aiempaa vahvemmin mukana. **Lisäksi arvioitaisiin vaikutukset väestön fyysiseen aktiivisuuteen.***
- *Sivu 8: Ilmastonmuutoksen hillintään ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvä näkökulma ehdotetaan nostettavaksi vaikutusten arvioinnissa aikaisempaa selkeämmin esille. Lisäksi vaikutusten selvittämisen kohdentumista ja laajuutta koskevassa säännöksessä huomioitaisiin vaikutukset saamelaisten oikeuksiin. **Vaikutusarviointi tulee tehdä myös vaikutuksista väestön fyysiseen aktiivisuuteen.** Vaikutusten arviointia koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös kaupunkiseutusunnitelmaan.*
- *Sivu 96: 3.3.2 Vaikutusten arviointi **Fyysisen aktiivisuuden vaikutusten arviointi tulee sisällyttää kaavoituksen ja rakentamisen suunnitteluun.***
- *Sivu 310: 71 §. Vaikutusten selvittämisen kohdentuminen ja laajuus. ...Vaikutusluetteloa on jäsennetty uudelleen ja sinne lisättäisiin arvioitavia vaikutuksia kuvaavat käsitteet "terveyteen ja viihtyvyyteen" sekä "ilmastonmuutoksen hillintään sekä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen". **Terveyteen liittyvien vaikutusten arvioinnissa huomioidaan myös vaikutukset fyysiseen aktiivisuuteen.***

3) Edistetään fyysistä aktiivisuutta tukevaa yhdyskuntarakennetta

Valtion liikuntaneuvosto kiittää, että **kaavoitus- ja rakennuslakiehdotuksessa on nostettu esiin monia tärkeitä tavoitteita ja toimenpiteitä, joilla voidaan edistää fyysisen aktiivisuutta tukevaa yhdyskuntarakennetta.**

Lakiehdotuksen mukaan yhdyskuntarakenteen tulee suosia kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä erityisesti kaupunkiseuduilla (sivut 9 ja 95). Yleiskaavan laadullisiin vaatimuksiin (s. 280) on lisätty uusi palvelujen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueiden saavutettavuutta koskeva vaatimus (mm. jalankulun ja pyöräilyn verkostojen jatkuvuus). Eri toimintojen sijoittumista tulisi ehdotuksen mukaan tarkastella siten, että ne edistävät kestävästä liikkumisesta, kuten kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen edellytyksiä (s. 298). Ehdotuksen tavoitteena on myös parantaa ihmisten osallistumisoikeuksia katujen ja puistojen suunnittelun ja toteuttamisen aikana (s. 97), tehostaa kaavahankkeista tiedottamista sekä vahvistaa varhaisen vaiheen osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia.

Kaikki nämä edellä mainitut ehdotukset luovat edellytyksiä luoda entistä paremmin fyysistä aktiivisuutta tukevaa yhdyskuntarakennetta. Valtion liikuntaneuvosto esittää lisäksi seuraavia lisäyksiä kaavoitus- ja rakennuslakipaketin teksteihin fyysistä aktiivisuutta tukevan yhdyskuntarakenteen edistämiseksi (lisäykset lihavoituna):

- *Sivu 257: Viherrakenteella tarkoitettaisiin pääosin rakentamattomien ja kasvullisten alueiden ja niiden välisten yhteyksien muodostamaa verkostoa. Viherrakenteeseen kuuluisi suojele- ja virkistysalueita sekä alueita, joihin liittyisi alueiden kytkeytyneisyyteen, ekologisiin yhteyksiin, luonnon monimuotoisuuteen, virkistykseen **ja fyysiseen aktiivisuuteen** tai ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen liittyviä arvoja.*
- *Sivu 267: Suoritetun korkeakoulututkinnon soveltuvuutta samoin kuin säännöksen edellyttämä kokemusta arvioitaessa olisi kiinnitettävä huomiota kulloisenkin kaavoitustehtävän vaatimusten mukaisesti muun muassa yhdyskuntakehityksen, rakennuskulttuurin, kaavoitukseen liittyvien ympäristö-, maisema- ja liikennekysymysten sekä taloudellisten, **terveydellisten** ja sosiaalisten kysymysten tuntemukseen.*
- *Sivu 289: Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin elinympäristön terveellisyttä, turvallisuutta ja viihtyisyyttä koskevasta laadullisesta vaatimuksesta...Terveellinen, turvallinen ja viihtyisä rakennettu ympäristö pyrki turvaamaan edellytykset turvalliselle asumiselle, työnteolle, oleskelulle, **ja** liikkumiselle **ja fyysiselle aktiivisuudelle**...Terveellisen, turvallisen ja viihtyisän rakennetun ympäristön suunnittelussa olisi huomioitu ilmastonmuutos ja sen vaikutukset **sekä fyysisen aktiivisuuden edistäminen**. Viihtyisää elinympäristöä koskevalla laadullisella vaatimuksella on yhteys myös muihin laadullisiin vaatimuksiin liikenteen järjestelyjen toimivuuteen ja turvallisuuteen, kävelyn ja pyöräilyn toteutumisen edellytyksiin, rakennetun ympäristön ja luonnonympäristön sekä niihin liittyvien erityisten arvojen vaalimiseen sekä puistojen tai muiden lähivirkistykseen soveltuvien alueiden sekä viherympäristön **ja liikunta- ja lähiliikuntapaikkojen** riittävyteen kaavoitettavalla alueella tai sen lähiympäristössä.*
- *Sivu 383: Rakentamisen ohjauksella tuettaisiin sitä, että rakennuskohteet suunniteltaisiin ja toteutettaisiin niin, että elinympäristö palvelisi käyttäjien tarpeita ottaen huomioon erilaiset käyttäjäryhmät, kuten esimerkiksi ikääntyneet, lapset sekä näkö-, kuulo-, liikkumis- ja toimimiseesteiset henkilöt. Elinympäristö, joka soveltuu heille, soveltuu usein hyvin kaikille muillekin. Lähtökohdانا olisi olennaisten teknisten vaatimusten toteutuminen niin, että rakennuskohteet muodostaisivat elinympäristön, joka olisi terveellinen, turvallinen, viihtyisä, **ja** esteettinen **ja fyysiseen aktiivisuuteen kannustava**.*

- Sivut 483-484: 289 §. Leikkipaikat **sekä toiminta- ja oleskelualueet**. Leikkipaikoista ja oleskelualueista säädetään tällä hetkellä yleisellä tasolla maankäyttö- ja rakennuslain 155 §:ssä ja tarkemmin asuin-, majoitus- ja työtiloista annetussa asetuksessa sekä asetuksessa rakentamista koskevista suunnitelmista ja selvityksistä (216/2015)... → Fyysisen aktiivisuuden näkökulmasta käsite ”oleskelualue” viittaa fyysisesti passiiviseen oleskeluun. Oleskelualue-käsite olisi perusteltua muuttaa esimerkiksi ”toiminta- ja oleskelualue”-käsitteeksi, joka ohjaisi sitä, että myös aikuisille tehtäisiin pihuille fyysiseen aktiivisuuteen kannustavia rakenteita.

4) Korostetaan liikunta- ja lähiliikuntapaikkojen, leikkipaikkojen, liikuntareittien, luontoalueiden ja vesille pääsyn tärkeyttä, määrää ja saavutettavuutta

Fyysistä aktiivisuutta tukevan yhdyskuntarakenteen lisäksi **kaavoituksella on tärkeää mahdollistaa monipuoliset liikunnan harrastamisen mahdollisuudet esteettömissä ja saavutettavissa liikuntapaikoissa, lähiliikuntapaikoissa, liikuntareiteillä, luontoaluilla ja vesistöissä.**

Valtion liikuntaneuvosto kannattaa ehdotuksen yleiskaavan laadullisten vaatimuksen täsmentämistä muun muassa vapaa-ajan alueiden saavutettavuutta, liikennejärjestelmän toimivuutta ja viherrakenteen jatkuvuutta koskien. Kaupunkiseuduille kohdistettaisiin uusi vaatimus, jonka mukaan laadittaessa yleiskaavaa kaupunkiseuduilla olisi kiinnitettävä huomiota myös seudullisen yhdyskuntarakenteen toimivuuteen, taloudellisuuteen ja kestävytyteen. Valtion liikuntaneuvosto näkee, että nämä vaatimukset ovat hyvin kannatettavia muun muassa erilaisten liikuntareittien jatkuvuuden turvaamiseksi.

Valtion liikuntaneuvosto esittää lähiliikuntapaikka-käsitteen lisäämistä kaavoitus- ja rakennuslakiin: ”Lähiliikuntapaikoilla tarkoitetaan kaikenikäisen väestön omatoimista, päivittäistä liikuntaa palvelevia liikuntapaikkoja, -alueita, tai -reittejä, jotka sijaitsevat asuinalueilla tai niiden välittömässä läheisyydessä helposti ja turvallisesti saavutettavissa. Lähiliikuntapaikat ovat liikunnallisesti monikäyttöisiä, vapaasti käytettäviä ja maksuttomia”.⁹

Lähiliikuntapaikkoja on rakennettu Suomessa viime vuosikymmeninä runsaasti. Osalla kunnista on omat lähiliikuntapaikkastrategiansa. Myös valtion liikuntapaikkarakentamisen avustuksilla on kannustettu kuntia lähiliikuntapaikkojen rakentamiseen. Lähiliikuntapaikat (esim. ulkokuntosalit, kuntoportaat, minikentät) soveltuvat hyvin sijoitettavaksi esimerkiksi puistoalueille tai leikkipaikkojen ja koulujen pihojen läheisyyteen. Maksuttomina ja helposti saavutettavina lähiliikuntapaikat lisäävät yhdenvertaisia mahdollisuuksia fyysisesti aktiiviseen elämäntapaan. Vaikka lähiliikuntapaikkoja rakennetaan Suomessa paljon, lähiliikuntapaikkojen käsitteestä ei ole tällä hetkellä täysin yhtenäistä ja jaettua määritelmää. Tästäkin syystä käsite olisi tärkeää ja hyödyllistä määritellä kaavoitus- ja rakennuslaissa.

Liikunta- ja lähiliikuntapaikkojen, liikuntareittien, luontoalueiden ja vesille pääsyn edistämiseksi valtion liikuntaneuvosto esittää kaavoitus- ja rakennuslakipaketin teksteihin myös seuraavia lisäyksiä (lisäykset lihavoituna):

- *Sivu 26: Maankäyttö- ja rakennuslaki korostaa ranta-alueilla suunnitelmallisuutta sekä erilaisten arvojen ja tarpeiden yhteensovittamista. Tärkeitä kysymyksiä ovat rakentamisen ohjaaminen, virkistystarpeiden, **vesille pääsyn** ja rakentamisesta vapaana säilyvien alueiden turvaaminen, vesiensuojelu sekä rantoihin liittyvien luonnon- ja kulttuuriympäristön ja maiseman arvojen säilyttäminen.*
- *Sivu 107: Rannat **edistetään vesille pääsyä***
- *Sivu 105: Asemakaavan laadullisia vaatimuksia täsmennettäisiin voimassa olevassa laissa säädettyihin asemakaavan sisältövaatimuksiin nähden. Uusia vaatimuksia annettaisiin koskien*

asuinalueiden monipuolisuutta ja alueiden välisen haitallisen eriytymiskehityksen ehkäisyä, keskusta-alueiden palveluiden kehittämisedellytyksiä, liikenteen järjestelyjen toimivuutta ja turvallisuutta sekä vähähiilisen liikkumisen, erityisesti joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn edellytysten toteutumista **sekä** viherympäristön **sekä liikunta- ja lähiliikuntapaikkojen** riittävyyttä kaavoitettavalla alueella tai sen lähiympäristössä.

- Sivu 106: (Kaupunkiseutusuunnitelman) Pakollisuus näillä seuduilla perustuu väestömäärältään suurimpien seutujen merkitykseen ehdotetun lain tavoitteiden toteutumisen kannalta ja niiden tarpeisiin seudullisen yhdyskuntarakenteen, liikennejärjestelmän sekä viherrakenteen **ja liikuntareittien** ratkaisujen yhteensovittamisessa yli kuntarajojen.
- Sivu 271: Maakuntakaavassa esitettäisiin maakunnallisen viherrakenteen kehittämisen periaatteet viherrakenteeseen kuuluvien erilaisten alueiden ja niiden välisen kytkettyneisyyden, ekologisten yhteyksien, luonnon monimuotoisuuden, virkistys- ja maisema-arvojen, **fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan** sekä ilmastomuutoksen näkökulmasta.
- Sivu 291: Kaavoitettavalla alueella tai sen lähiympäristössä olisi oltava riittävästi puistoja tai muita lähivirkistykseen **ja liikuntaan** soveltuvia alueita. Asemakaavoituksella tulisi huolehtia puistojen tai muiden lähivirkistykseen **ja liikuntaan** soveltuvien alueiden sekä viherympäristön riittäväydestä sekä tunnistaa alueen viherrakenteen kokonaisuudet ja ottaa huomioon keskeiset lähtökohdat ja reunaehdot puistojen ja muiden lähivirkistysalueiden toimivuudelle ekologisten yhteyksien, luonnon monimuotoisuuden, virkistys- ja ilmastomuutoksen näkökulmasta.
- Sivu 332: Virkistysalue käsittäisi puistot ja muut virkistykseen soveltuvat alueet, jotka asemakaavassa on osoitettu puistoksi tai virkistysalueeksi. Virkistysalueita olisivat, kuten voimassa olevan lain mukaan, muun muassa lähivirkistysalueet kuin myös loma- ja matkailualueet, **liikunta-, urheilu- ja virkistyspalvelujen** alueet sekä retkeily- ja ulkoilualueet.

5) Korostetaan yhdyskuntarakenteen esteettömyyttä ja saavutettavuutta

Suomessa on arviolta noin 700 000–750 000 ihmistä, jotka kokevat fyysisiä (näkeminen, kuuleminen, liikkuminen) ja/tai kognitiivisia toimintarajoitteita. Seuraavan parin vuosikymmenen aikana ikääntyneen väestön määrä kasvaa Suomessa merkittävästi, mikä lisää väistämättä myös toimintarajoitteisten ihmisten määrää Suomessa.

Tutkimusten mukaan toimintarajoitteiset ihmiset liikkuvat ja harrastavat liikuntaa muuta väestöä vähemmän¹⁰. Tärkeimmät omatoimisen liikkumisen paikat toimintarajoitteisilla ihmisillä ovat lähiympäristö, kävely- ja pyörätiet, puistoalueet, liikuntapaikat sekä metsä ja luontoreitit¹¹. Valtion liikuntaneuvosto pitääkin tärkeänä, että ehdotuksessa on tunnistettu viherympäristön riittävyyden merkitys lähiympäristössä etenkin niiden väestöryhmien hyvinvoinnin kannalta, joiden liikkuminen on rajoitettua esimerkiksi toimintakyvyn rajoitteista johtuen.

Esteettömyys ja saavutettavuus ovat keskeisiä tekijöitä yhdenvertaisen liikkumisen edistämässä. **Yleisimmät esteet toimintarajoitteisten liikunnan harrastamiselle näyttävät liittyvän ympäristöstä johtuviin ulkoihin esteisiin, kuten puutteeseen esteettömyydestä ja turvallisista tiloista tai paikoista.** Nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain lisäksi myös muu lainsäädäntö luo vahvan velvoitteen esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi (mm. perustuslaki, yhdenvertaisuuslaki, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista sekä laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista). Lisäksi on tärkeää tunnistaa, että saavutettavuuden ja esteettömyyden edistää toimintarajoitteisten henkilöiden lisäksi

kaikkien (esimerkiksi ikääntyneiden sekä lastenvaunujen kanssa liikkuvien) mahdollisuuksia fyysisesti aktiiviseen elämäntapaan. Liikuntaneuvosto pitääkin tärkeänä, että ehdotuksessa korostetaan esteettömyysratkaisuksista hyötyvien ihmisryhmien laajuutta eikä rajata sitä vammaisuuden käsitteeseen.

Valtion liikuntaneuvosto esittää kaavoitus- ja rakennuslakipaketin teksteihin seuraavia lisäyksiä esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi (lisäykset lihavoituna):

- Lakipaketin digitalisaatiota käsittelevissä osioissa (esim. sivu 28 ja sivu 95, s. 100, s. 107) ei ole mainittu tavoitteena edistää rakennetun- ja luontoympäristön saavutettavuutta digitalisaation keinoin. Lisäysehdotus tekstiin: **Digitalisaatiolla edistetään myös esimerkiksi toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuutta saada tietoa ja käyttää palveluita.**
- Sivun 97: *Tavoitteena on edistää tiedonkäsittelyn sähköisiä toimintatapoja asemakaavoja toteuttavassa yleisten alueiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Tavoitteena on edistää julkisen tiedon avoimuutta ja tiedon saatavuutta ja saavutettavuutta yleisesti ja päätöksenteon tukena.*

Paavo Arhinmäki
puheenjohtaja
valtion liikuntaneuvosto

Minttu Korsberg
pääsihteeri
valtion liikuntaneuvosto

Valtion liikuntaneuvosto on opetus- ja kulttuuriministeriön asiantuntijaelin, joka arvioi valtionhallinnon toimien vaikutuksia liikunnan alueella, tekee aloitteita ja esityksiä liikunnan kehittämiseksi sekä antaa lausuntoja liikuntamäärärahojen käytöstä.

Lähteet

- ¹ Kokko, S. & Martin, L. (toim.) 2019. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1. SEKÄ 2 FinTerveys 2017 -tutkimus. THL.
- ² Kantomaa, M. (toim.) 2020. Koronapandemian vaikutukset väestön liikuntaan. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2020:2.
- ³ Vasankari, T. & Kolu, P. (toim.) 2018. Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnan yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018.
- ⁴ FinTerveys 2017 -tutkimus, Terveiden ja hyvinvoinninlaitos THL.
- ⁵ Suomi, K., Sjöholm, K., Matilainen, P., Glan, V., Nuutinen, L., Myllylä, S., Pavelka, B., Vettenranta, J., Vehkakoski, K. & Lee, A. 2012. Liikuntapaikkapalvelut ja väestön tasa-arvo. Seurantatutkimus liikuntapaikkapalveluiden muutoksista 1998–2009 SEKÄ Kokko, S., Hämylä, R. & Martin, L. (toim.) 2021. Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:1.
- ⁶ Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi 3. Luonnonvarakeskus SEKÄ Kokko, S., Hämylä, R., & Martin, L. (toim.) (2021) Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:1
- ⁷ Kantomaa, M. (toim.) 2020. Koronapandemian vaikutukset väestön liikuntaan. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2020:2.
- ⁸ Liikuntakaavoitus.fi-sivusto, www.liikuntakaavoitus.fi.
- ⁹ Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja. Valtion liikuntaneuvosto. Julkaisematon. Julkaistaan keväällä 2022.
- ¹⁰ Kokko, S. & Martin, L. (toim.) (2019) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia vuodelta 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1 JA Kokko, S., Hämylä, R., & Martin, L. (toim.) (2021) Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2020. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2021:1 SEKÄ Tieto ja tietotarpeita vammaisuudesta – analyysia THL:n tietotuotannosta. THL – Työpöytä 38/2017.
- ¹¹ Saari, A., Ala-Vähälä, T. (2021). Liikkujakysely. Teoksessa Saari, A. (toim.) 2021. Liikkuja? Toimintarajoitteisille henkilöille suunnatun Liikkujakyselyn ja Seurakyselyn raportti. Suomen Paralympiakomitea.